

PROJEKTAS „VALDŽIOS INSTITUCIJŲ PRIEŽIŪRA SAVIVALDYBĖSE“

projekto Nr. K1-O2-IP-V-301

Įvyko baigiamasis projekto „Valdžios institucijų priežiūra savivaldybėse“, finansuojamas iš EEE finansinio mechanizmo APF pilietinei visuomenei Lietuvoje stiprinti ir pažeidžiamoms grupėms įgalinti 2019 – 2024 m., projekto Nr. K1-O2-IP-V-301 renginys, kurio metu renginio dalyviams buvo pristatyta projekto įgyvendinimo metu identifikuota rajone veikiančių nevyriausybinių organizacijų dalyvavimo (toliau – NVO) viešajame valdyme problema. Pristatymo metu pranešėja įvardijo, kad NVO organizacijos veikia tik organizacijos ir narių minimaliems poreikiams tenkinti, kurie dažniausiai apima tik vienkartinis susitikimus (organizuojami keli susitikimai, dažniausiai išvykos). Sukurtos NVO tarybos yra formalios, todėl nedalyvauja viešajame valdyme ir neatstovauja organizacijų interesų, nėra aktyvių lyderių. Kupiškio rajono savivaldybės NVO problemos analizės pristatyme dalyvavo rajono bendruomeninių ir kitų nevyriausybinių organizacijų atstovai.

Problemos analizės santrumpa

Problemos identifikavimo laikotarpis: nuo 2022 m. kovo 1 d. iki 2022 m. gegužės 10 d.
Problemai identifikuoti buvo naudojama viešai prieinamų dokumentų analizė.
Problemos pavadinimas „Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas viešajame valdyme“.

Trumpa Kupiškio rajono savivaldybės statistika: Kupiškio rajono savivaldybės seniūnijų 2021 m. gruodžio 31 d. duomenimis kaimo gyventojų skaičius siekė 11064 asmenis. Kupiškio rajono savivaldybės gyventojų tankumas (14,9 gyventojai 1 kvadratiniam kilometre) yra mažiausias Panevėžio apskrityje ir beveik 3 kartus mažesnis už Lietuvos vidurkį (42,8 gyventojas 1 kvadratiniam kilometre). 2021 m. pradžioje migracijos saldo yra neigiamas (-68 žmonės), t.y. iš Kupiškio rajono išvyko 68 gyventojais daugiau nei atvyko. 2021 m. pr. pensinio amžiaus gyventojai (65 m. ir vyresni) sudaro 24,9 proc., nuo 0-14 metų sudaro 12,74 proc., 15-64 metų sudaro 62,40 proc. Gyventojų užimtumas šalyje siekia 1368,6 tūkst. (2021 m.), atitinkamai Panevėžio apskrityje

92,3 tūkst., Kupiškėje tai sudaro 7,1 tūkst. (kai vyrai sudaro 3,9 tūkst., o moterys 3,2 tūkst.). Registruoti bedarbiai (2022 m. 4 mėn.) sudaro 1055, kai 498 yra vyrai, o 557 moterys. Vidutinis metinis jaunų (16-29 amžiaus) bedarbių skaičius sudaro 108 (2022 m. balandis). Senatvės demografinis koeficientas (tenkantis 100 vaikų iki 15 metų amžiaus) Kupiškio rajone sudaro 196, kai Šalyje 132, Panevėžio apskrityje 175 (2021 m. pradžioje). Šie duomenys atskleidžia, kad rajonas yra senstantis, o tai įtakoja NVO darbą, jų atstovavimą ir dalyvavimą, kadangi organizacijų lyderiai yra užsibuvę ir nenorintys pokyčių.

NVO dalyvavimo viešajame valdyme problemos analizėje įvardijamos rajone veikiančios organizacijos ir tarybos, kurios gali dalyvauti viešajame valdyme: tai bendruomeninių organizacijų taryba, nevyriausybinė organizacijų taryba, nevyriausybinių organizacijų koalicija. Rajone veikia dvi partnerystės organizacijos Kupiškio miesto vietos veiklos grupė (Toliau – Kupiškio VVG) ir Kupiškio rajono vietos veiklos grupė (Toliau – Kupiškio r. VVG). Taip pat rajone yra įregistruotos 27 bendruomeninės organizacijos ir kitos NVO (suburtos pagal veiklą, pobūdį (pvz.: neįgaliųjų draugija, silpnaregių draugija, ir kt. Šaltinis - https://www.kupiskis.lt/lt/informacija/neyriausybinės-organizacijos_nvo.html)). Kiek yra įregistruotų rajone NVO, duomenų nepavyko rasti (Šaltinis - sukurtų platformų www.3sektorius.lt (<http://www.3sektorius.lt/trecias-sektorius/nvo-duomenu-baze/>) bei <https://nvoatlasas.lt> duomenys.).

Susipažinus su pateikta sukurtų NVO tarybų ir koalicijos veikla (Šaltinis - (https://www.kupiskis.lt/lt/informacija/neyriausybinės-organizacijos_nvo.html), daroma išvada, kad NVO tarybos yra sukurtos tik tam, kad būtų laikomasi galiojančių teisės aktų (nes taip reikia), bet jokios tiesioginės naudos šios tarybos rajono organizacijoms ar rajonui neteikia.

Bendruomeninių organizacijų tarybos (Toliau - BOT) tikslas - užtikrinti ir skatinti bendruomeninių organizacijų dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant bendruomeninių organizacijų plėtros politiką, stiprinti bendradarbiavimą tarp Savivaldybės institucijų, įstaigų ir bendruomeninių organizacijų. Kupiškio rajono savivaldybės tinklalapyje pavyko rasti informaciją, kad buvo organizuoti 2 posėdžiai (2019-2020 metais). BOT veiklą vykdo ir renkasi vieną kartą į metus (Šaltinis - https://www.kupiskis.lt/lt/informacija/neyriausybinės-organizacijos_nvo/bendruomeninės-organizacijos.html).

BOT veiklos planuose (2020-2021 m.) nėra numatytos jokios veiklos, kuri būtų susijusi su piliečių atstovavimu, interesų gynimu, pasiūlymu teikimu. Tarybos veikla susijusi su dalyvavimu renginiuose.

Nevyriausybinių organizacijų tarybos (Toliau – NOT) tikslas - užtikrinti ir skatinti nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių

organizacijų plėtros valstybės politiką savivaldybėje, stiprinti bendradarbiavimą tarp Savivaldybės institucijų, įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų (Šaltinis - <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/99334140b54711ea9a12d0dada3ca61b?jfwid=-lrzsfqbs0>) – tekstas toks pat kaip BOT minėtame tikslė.

Nepavyko rasti jokios informacijos, ką veikė ši taryba, kokius atliko darbus, ar teikė pasiūlymus. Nevyriausybinių organizacijų koalicija (Toliau – NOK) Asociacija, veikianti Kupiškio rajone, vienijanti savanoriškai įstojusią rajono nevyriausybinių organizacijų veiklą, tikslas - siekti glaudaus nevyriausybinių organizacijų bendravimo ir bendradarbiavimo, burti bendruomenės naudingiems darbams ir iniciatyvoms. NOT funkcijos, susijusios su piliečių įsitraukimu ir dalyvavimu:

„<<8.2.dalyvauja rengiant Savivaldybės institucijų ir įstaigų teisės aktų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų plėtra, projektus;

8.3. dalyvauja Savivaldybės institucijoms ir įstaigoms atliekant analizę dėl Savivaldybės administruojamų viešųjų paslaugų teikimo ir teikia pasiūlymus dėl viešųjų paslaugų teikimo;

8.4. dalyvauja darbo ar ekspertų grupėse nevyriausybinių organizacijų plėtros valstybės politikos klausimams svarstyti;

8.5. analizuoja nevyriausybinių organizacijų veiklos problemas ir poreikius, inicijuoja nevyriausybinių organizacijų ir / ar Savivaldybės institucijų ir įstaigų atstovų pasitarimus, seminarus ir mokymus nevyriausybiniams organizacijoms aktualiais klausimais..>> (Šaltinis: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/99334140b54711ea9a12d0dada3ca61b?jfwid=-lrzsfqbs0>)

Bent 5 (penki) minėtų tarybų nariai priklauso 2 –iems iš minėtų 3-ijų tarybų. Minėtų tarybų veikloje dalyvauja tik 2 (du) bendruomeninių organizacijų atstovai (Uoginių ir Skapiškio bendruomenių). Pastebėtina, kad tarybų ir koalicijų narių duomenys nėra atnaujinami pasikeitus organizacijų vadovams.

Bendruomeninė organizacija. Kupiškio rajono savivaldybėje yra įregistruota Kupiškio rajono bendruomenių sąjunga (2008 m.) (Toliau – Bendruomenių sąjunga), vienijanti rajono bendruomeninių organizacijų atstovus (bendruomenių pirmininkus) ir kurios veikla nėra aktyvi, kadangi bendruomenės neįžvelgia sąjungos naudingumo. Ši organizacija veikia tik formaliai. Bendruomenių sąjunga ir NOK persidengia savo veiklos tikslais ir nei viena iš jų kaip organizacija vienijanti kitas organizacijas, nėra aktyvios.

Partnerystės organizacijos. Kupiškio VVG yra 3 (trijų) sektorių atstovavimo organizacija, kuriai priklauso 10 (juridinių) asmenų, valdybą sudaro 9 asmenys (3 valdžios, 3 verslo, 3 NVO) (Šaltinis - https://www.kupiskis.lt/lt/informacija/nevyriausybinės-organizacijos_nvo/kupiškio-miesto-vvg/kupiškio-miesto-vietos-zpfg.html).

Kupiškio rajono savivaldybė biudžeto lėšomis prisideda prie Kupiškio VVG organizacijos veiklos – mokamas priedas už programos administravimą, darbo priemonių suteikimas bei piniginis prisidėjimas prie projektų įgyvendinimo.

Kupiškio r. VVG yra 3 (trijų) sektorių atstovavimo organizacija, kurios nariais yra 35 nariai (21 juridinis ir 14 fizinių asmenų), valdybą sudaro 11 asmenų (3 valdžios, 3 verslo, 5 NVO). Savivaldybė biudžeto lėšomis prisideda prie projektų įgyvendinimo (kai paraiškas teikia NVO (tik prie investicinių projektų, ne daugiau kaip 20 proc. nuo tinkamų finansuoti išlaidų)) (Šaltinis <https://kvvg.lt/kvvg-valdyba/>).

Viena stipriausių organizacijų Kupiškio rajone yra Lietuvos Ūkininkų sąjunga (Kupiškio skyrius), pirmininkas Z. Aleksandravičius. Kadangi vadovas turi lyderio/vadovavimo savybių, organizacija inicijuoja įvairius susitikimus su vietos valdžios atstovais ir teikia svarstymui įvairius klausimus/pasiūlymus, inicijuoja susitikimus/diskusijas organizacijos nariams rūpimais klausimais.

Galimų problemos sprendimų aptarimas

1. Vieninga duomenų bazė apie rajone veikiančias NVO.
2. Vieno langelio principas – kai informacija pateikiama vienodai, ir ją pateikia kompetentingi asmenys.
3. Veikiančių NVO tarybų stiprinimas, jų motyvavimas (stiprinti tai kas turima, o nekurti naujų darinių).
4. Pritraukti į NVO tarybas jaunų asmenų.
5. Įvesti/sukurti tradicinius susitikimus vietos valdžios su NVO (bent ketvirtinius), kuriuose būtų svarstomi NVO aktualūs klausimai, teikiami pasiūlymai.

Išvados ir/ar rekomendacijos

1. Pandemijos laikotarpis dar labiau paaštrino NVO pasyvumą ir abejingumą įsitraukiant į viešąjį valdymą.
2. Rajone yra organizacijų, kurios dubliuoja savo veiklas ir nėra aišku kas už ką atsakingas (pvz: NVO koalicija, kaimo bendruomenių sąjunga, NVO taryba, Bendruomeninių organizacijų taryba).
3. Sukurtos rajone NVO tarybos yra formalios, kurios nedaro jokios įtakos sprendimų priėmime (nedalyvauja viešajame valdyme).
4. Nėra informacijos apie veikiančių NVO tarybų nuveiktus darbus (arba informacija yra neprieinama/neskelbiama).

5. Nėra aišku, kokia tvarka ir kaip sudaromos tarybos (kai tie patys asmenys dalyvauja įvairiuose tarybose ar komisijose).
6. Trūksta/nėra rajone entuziastų, kurie imtųsi lyderio pozicijos (arba ši veikla nėra patraukli, kadangi reikalauja daug asmeninio laiko ir kitų sąnaudų).
7. Darbuotojų kaita savivaldybėje (darbui su jaunimu).
8. NVO neturi vieno informacijos šaltinio: informacija išskaidyta, veiklos nėra koordinuojamos. NVO neturi koordinatoriaus (savivaldybės lygmeniu, prašoma nuo 2010 metų).

Projektą remia Aktyvių piliečių fondas

